

De bloem van het
Jakobskruid.

Voorkomen is gemakkelijker dan bestrijden

De plantensoort Jakobskruid (*Jacobaea vulgaris Gaertn.*) en alle andere in Nederland voorkomende Kruiskruiden (Hoefblad, Jakobskruid, Kruiskruid en Moerasandijvie) bevatten stoffen die bij inname voor de meeste gewervelde dieren en insecten giftig zijn. Ook paarden zijn gevoelig voor Kruiskruidvergiftiging. Het regelmatig eten van Kruiskruiden kan de lever van een paard zodanig beschadigen, dat deze niet meer optimaal kan functioneren. Dit heeft de verschijnselen van een leverziekte tot gevolg en kan uiteindelijk zelfs tot de dood leiden.

Hoewel paarden slechts bij uitzondering levende Kruiskruidplanten eten, en vergiftiging meestal optreedt als Kruiskruid in hooi terecht is gekomen dat als paardenvoer gebruikt wordt, is het begrijpelijk dat paardenhouders liever geen Kruiskruiden in hun weide willen hebben. Van alle Kruiskruiden wordt vooral Jakobskruid als een probleemsoort gezien. Deze soort voelt zich namelijk uitstekend op zijn plek in een paardenweide. Dat komt doordat Jakobskruid voornamelijk groeit op plekken waar de grond regelmatig verstoord wordt. Spelende en rennende paarden lopen de grond open en creëren hierdoor plekken waar de zaden van Jakobskruid kunnen ontkiemen. Zulke plekken kunnen ook ontstaan als de weide overbegraasd wordt. Omdat paarden meestal

om de Kruiskruidplanten heen eten, worden de concurrerende planten door het grazende paard bovendien netjes uitgeschakeld.

Bestrijden

Als Jakobskruid zich eenmaal in een paardenweide heeft gevestigd, is het vaak bijzonder moeilijk om de plant te bestrijden. Paarden zorgen voor een regelmatige verstoring van de bodembedekking, waardoor steeds nieuwe groeiplekken beschikbaar komen voor zaden die afkomstig zijn van Kruiskruiden in de weide of nabijgelegen percelen.

Dit is echter niet de enige factor die het zo moeilijk maakt om van Jakobskruid af te komen. Het is namelijk niet eenvoudig om de plant te bestrijden door hem handmatig te verwijderen. Want als Jakobskruid niet in zijn geheel uit de grond getrokken wordt, kunnen nieuwe planten uit achtergebleven wortelresten ontstaan. Efficiënte verwijdering vereist het weghalen van de gehele plant,

inclusief alle wortels. Handmatig verwijderen is daarom over het algemeen alleen effectief bij zaailingen en rozetten. Grotere planten zijn vaak te diep geworteld.

Soms wordt getracht om Jakobskruid te bestrijden door te voorkomen dat de plant zaden vormt zodat de plant zich niet voort kan planten. Jakobskruid is namelijk een plant met een korte levensduur. Helaas is ook deze methode niet zonder risico. In een natuurlijke situatie sterft Jakobskruid na de bloei, nadat de plant zaden geproduceerd heeft. Het verwijderen van de bloemen of bloeiwijze of het afmaaien zorgt er echter voor dat de plant niet afsterft, maar juist opnieuw weer uitgroeit. Het verwijderen van de bloeiende delen van de plant heeft dus juist als gevolg dat de levensduur van de plant verlengd wordt. Ook het gebruik van herbiciden ter bestrijding van Jakobskruid geeft geen gegarandeerd succes. Omdat Jakobskruidplanten sterk ontwikkelde wortels hebben, duurt het bij volwassen planten een flinke tijd voordat de

MEER WETEN?

kijk op www.jakobskruid.com.

herbiciden de kern van de wortels bereikt hebben en hun werk kunnen gaan doen. Jonge planten (zaailingen of kleine rozetten) zijn daardoor een stuk makkelijker te bestrijden dan volwassen planten. Het gebruik van herbiciden is het meest effectief als de plant groeit. Het is daarom af te raden om herbiciden te gebruiken bij droogte of extreem hoge of lage temperaturen. Onder deze omstandigheden groeien de planten namelijk een stuk langzamer en werken de herbiciden minder goed.

Het bestrijden van Jakobskruiskruid in een paardenweide is dus niet zo gemakkelijk. Vaak zullen de hierboven beschreven bestrijdingsmethoden niet afdoende zijn. In zulke gevallen kan omploegen en opnieuw inzaaien van de paardenweide een oplossing zijn.

Voorkomen is beter dan genezen

Omdat het zo moeilijk is om Jakobskruiskruid te bestrijden, is het belangrijk om ervoor te zorgen dat de plant zich niet in de paardenweide kan vestigen. Goed weidebeheer is hierbij van het grootste belang. Door voor een dichte graszode te zorgen wordt de vestigingskans van Jakobskruiskruid verkleind. In een dichte zode kunnen de zaden namelijk veel minder makkelijk kiemen. Het is echter niet altijd eenvoudig om in een paardenweide voor een goede dichte graszode te zorgen. Paarden lopen de bodembedekking gemakkelijk stuk, zeker in delen van de weide waar de dieren rennen, spelen en grazen. Toch zijn er enkele maatregelen te treffen die ervoor kunnen zorgen dat de graszode zo dicht mogelijk blijft. Gras groeit en herstelt alleen goed indien de bodemvruchtbaarheid op peil is. Het is dus belangrijk om te weten hoe het met de vruchtbaarheid van de grond van een paardenweide gesteld is. Een goede hulp

Zo ziet een Jakobskruiskruid rozet eruit.

hierbij kan een bemestingsadvies zijn dat door een gespecialiseerd bedrijf opgesteld wordt aan de hand van grondmonsters. Zo'n rapport geeft, naast een weergave van de bestaande toestand in de bodem, ook bemestingsadviezen om de bodemvruchtbaarheid te handhaven of te verbeteren.

Naast de vruchtbaarheid van de bodem is het ook belangrijk om voor een goede grassamenstelling te zorgen. Verschillende grassoorten hebben verschillende eigenschappen. Sommige soorten groeien bijvoorbeeld voornamelijk in de hoogte, andere groeien, al dan niet door het vormen van uitlopers, in de breedte. Ook zijn er verschillen in de mate van regeneratie na beschadiging. Om een dichte, sterke grasbedekking te verkrijgen is het dus belangrijk een goede combinatie van grassoorten in te zaaien. Er zijn graszaadmengsels verkrijgbaar die speciaal voor paardenweiden samengesteld zijn met als doel voor sterke zode te zorgen.

Zelfs als de bodem vruchtbaar en de grassamenstelling juist is, zal de grasmat door paarden beschadigd worden. Dit is in het bijzonder een probleem als er weinig weideoppervlak per paard is. Het gras krijgt dan gewoonweg niet genoeg tijd om te herstellen. Dit is te voorkomen door de beschikbare grond in kleinere stukken te verdelen. Zo kunnen de paarden naar een ander deel van de weide verplaatst worden als het gras te kort wordt of de bodem beschadigd raakt. Dit 'roterend grazen' geeft het begraasde deel van het weiland tijd om te herstellen. Het is aan te raden om het gras niet korter te laten worden dan vijf tot zes centimeter. Als het gras daarna weer een hoogte van vijftien tot twintig centimeter bereikt heeft, is het opnieuw geschikt voor begrazing. Open plekken kunnen het beste bedekt worden met oud hooi of mest. Dit geeft nieuw gras de kans om te groeien en voorkomt dat 'onkruiden' zoals Jakobskruiskruid kunnen kiemen. Een andere manier om overbegrazing en beschadiging van de graszode te voorkomen is natuurlijk om het grazen te beperken tot een bepaald aantal uren per dag.

Oplossing Kruiskruidprobleem?

Jakobskruiskruid is een algemeen voorkomende en inheemse plant in ons land. In de afgelopen decennia heeft deze soort zich vooral in het

Alle bloeistadia van de verraderlijke plant zie je hier in beeld.

noorden en oosten van Nederland uitgebreid. Deze uitbreiding in een gebied waar mensen de plant nog niet goed kennen, het gevaar dat Kruiskruidplanten voor paarden kunnen vormen als ze in hooi terecht komen, en het feit dat Jakobskruiskruid zich thuisvoelt in de paardenweiden, zorgen voor bezorgdheid onder paardenliefhebbers.

Zolang in ons land op grote schaal gebouwd wordt, industrieterreinen en wegen worden aangelegd, en landbouwgrond aan de landbouw wordt onttrokken, is het niet mogelijk om Jakobskruiskruid in Nederland uit te roeien. Deze soort groeit namelijk vooral op plekken waar de natuurlijke vegetatie beschadigd of verwijderd wordt. De oplossing van het 'Kruiskruidprobleem' ligt in goede voorlichting en regelgeving. Goede controle op het gebied van herkomst en kwaliteit van hooi is bijvoorbeeld noodzakelijk om te voorkomen dat hooi uit Jakobskruiskruid besmette wegbermen en graslanden als voeding voor paarden wordt aangeboden. Bij het gebrek aan efficiënte methoden om Jakobskruiskruid in een paardenweide te bestrijden is goed weidebeheer een belangrijk middel om overlast door Jakobskruiskruid te beperken.

Esther Hegt(1) en Pieter B. Pelsler (2)

1) *Initiatiefnemer en samensteller van www.jakobskruiskruid.com;*
e-mail: e.hegt@jakobskruiskruid.com

2) *Miami University, Department of Botany, 316 Pearson Hall, Oxford, OH 45056, USA;*
e-mail: pelslerpb@muohio.edu

De auteurs willen Lex van der Weerd (Barenbrug Holland B.V.) en Hans Kruijer (Nationaal Herbarium Nederland) bedanken voor hun advies bij het tot stand komen van dit artikel.